

Издөнүүчү Акматов Болотбек Мекеновичтин 13.00.02-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча «Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы» аттуу темада педагогика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши боюнча И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) жана психология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн уюштурулган Д.13.16.527 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын

Б У Т У М У

Эксперттик комиссиянын курамы: *Эксперттик комиссиянын төрайымы* - педагогика илимдеринин доктору, доцент Мусаев В.И.

Комиссиянын мүчөлөрү: педагогика илимдеринин доктору, профессор Сманов Б.У., педагогика илимдеринин доктору, доцент Манликова М.Х.

Издөнүүчү Акматов Болотбек Мекеновичтин «Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы» аттуу темадагы 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы адистигине ылайык педагогика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин карап чыгып, диссертация тууралуу төмөнкүлөрдү ырастайт:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши

Издөнүүчү Акматов Болотбек Мекеновичтин 13.00.02-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча «Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы» аттуу докторлук иши диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Иште 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуу боюнча теориялык жана практикалык изилдөөлөр жүргүзүлгөн.

Изилдөөнүн максаты катары компетенттүүлүккө негиздеп окутуу парадигмасына таянып, филология боюнча эки баскычтуу кесиптик билим берүүдө (бакалавриатта) кыргыз адабиятынан кесиптик иш-билгисин (компетенцияларын) калыптандыруунун илимий-теориялык, педагогикалык-методикалык негиздерин иштеп чыгуу, эксперименттик текшерүүдөн өткөрүү алынган.

Коюлган максат диссертацияда төмөндөгү милдеттерди аткаруунун негизинде чечилген:

- Жогорку окуу жайларында кесиптик билим берүүнүн биринчи баскычы бакалавриатта кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун илимий-педагогикалык парадигмасын аныктоо.

- Бакалавриатта кыргыз адабиятын компетенттүүлүк парадигмасында окутуунун илимий-дидактикалык принциптерин талапка ылайык иштеп чыгуу.

- Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында окутууда компетенттүүлүккө негиздөө принциптерин жана Мамлекеттик стандарттардын базалык, профессионалдык жана ЖОЖдук компоненттеринде орун алган дисциплиналарды окутуунун технологиясын айкындоо.

- Филология (кыргыз тили жана адабияты) багытындагы адистердин кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүгүн калыптандыруунун адабий-педагогикалык жолдорун иштеп чыгуу жана аны өркүндөтүү багыттарын сунуш кылуу.

- Кредиттик технологиядагы баалоо системасы жана анда кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүктү баалоонун жоболорун, формаларын жана методдорун аныктоо. Иштелип чыккан илимий-методикалык сунуштарды, натыйжаларды эксперименттик текшерүүдөн өткөрүү.

Диссертациядагы изилдөөнүн объектиси: жогорку окуу жайларында кесиптик билим берүүнүн биринчи баскычы бакалавриатта кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуу.

Изилдөөнүн методдору: теориялык - педагогикалык, лингво-адабий жана методикалык адабияттарды изилдөө жана жалпылоо, окуу программаларын, окуу китептерин, окуу методикалык колдонмолорду анализдөө жана синтездөө, окутуучулардын иш аракетиндеги тажрыйбаларды байкоо жана жалпылоо; кыргыз адабиятын окутууда окуу процессин уюштурууну моделдештирүү; практикалык - кыргыз адабиятын окутууда окуу процессин, аныктоочу жана текшерүүчү эксперименттер; эксперттик баалоонун методдору, суроо-жооп жана диагноздоочу методдор, практикалык, статистикалык методдор, теориялык жана практикалык методдордун комплекси.

Бул 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча изилдөөлөрдүн талаптарына туура келет.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу

-Болон процесси өнүккөн өлкөлөрдө дүйнөлүк билим берүү системасына бирдиктүү багытты – бир өлкөдө кесиптик билим алган жаран башка өлкөдө кыйналбай иштеп кетүүсү үчүн кам көргөн парадигманын керектигин сунуштап отургандыгынан улам азыркы мезгилде өнүгүүгө багыт алган бардык өлкөлөрдүн ичиндеги кесиптик билим берүү жогорку окуу жайлары эки баскычтуу (бакалавриат жана магистрлик) стандартка өтүп, аны менен катар келечек кесиптин ээлерине билим жана тарбия берүүнүн мазмуну жаңы парадигманы -

компетенттүүлүккө негиздеп окутуу маселесин күн тартибине койгону менен түшүндүрүлүп келгендигинин аныкталгандыгы;

-компетенттүүлүккө негиздеп окутуу азыркы мезгилдеги коомдук-социалдык зарылдыктан келип чыккан парадигма катары коомдук-саясий, социалдык-экономикалык кырдаалдарга ылайык заманбап түшүнүктөрдүн тез-тез өзгөрүп туруусу, мезгилдин ушунчалык ыкчамдык менен аракетке келүүсүнүн натыйжасында адамзаттык баалуулуктардын кескин жаңылануусу, адам баласы үчүн баалуу деп саналган дөөлөттөрдүн күн сайын толукталып, улам жаңы мазмунга ээ болуп туруусуна муктаждык түзүлгөн кырдаалда пайда болуу менен ал ар бир жарандан мезгил талаптарына жараша үзгүлтүксүз билим алуусун гана шарттабастан, ошол көп түрдүү көз караштардын арасынан заман талап кылган концепцияны айырмалай билүүгө жөндөмдүү иш-билги (компетенттүү) кесипкөй болушун да милдеттендирээринин белгилениши;

-андай кесипкөй адис болушу үчүн кайсы багытта билим алып, кандай кесипке ээ болбосун анын алдында коомдук-социалдык кызыкчылыктарды канааттандыра турган билимдин керектиги ошол кесипке тиешелүү компетенциялар бар экендигин таанып, аны менен эсептешүүсү зарылдыгын аныктап, билим берүү чөйрөсүнүн алдына алып чыккандыгы;

-мамлекет билим жана тарбия берүүнүн мазмунун аныктоодо жогорку окуу жайдын дипломун алуу менен бирге ошол адисте ошол тармакта ишмердүүлүгүн өнүктүрүп кетүү үчүн белгилүү бир иш-билгиге (компетенцияларга) ээ болушу керектигин ачыкка чыгарып, ар бир окуу жайы өзүнүн миссиясы эмне экендигин так сезүү менен анда билим берип жаткан багыттар (направлениялар) боюнча индивидуалдуу парадигмасы болушу керектигинин белгилүү болгондугу;

-ал парадигма бардык адистиктер боюнча жалпылыкка (адис катары чыгармачылыкка багыт алып, конкуренцияга туруштук берүүчү; өз алдынча инициативага ээ; мобилдүү; дайыма аракетчил жана изденгич) ээ болушу зарыл экендигинин байкалгандыгы;

- компетенттүүлүккө негиздеп окутуу көйгөйү Кыргызстанда ар бир тармак боюнча аракетке келүүсү, анын ар бир адистикке ылайыктап жана билим берүү тармактарында жалпы компетенциялар боюнча кандай каралышы керектигинин эми-эми колго алынып жаткандыгы;

-коомдук-социалдык турмуштун, ага карата кийинки муундун кызыкчылыктарын, өзгөчө келечекке карай багыт алууда адис катары калыптануунун ички керектөөлөрүн байкаган окумуштуулар проблеманы чечүү жолдорун – билим берүүнүн парадигмасын өзгөртүүдөн, т. а. аны жаңы нукка буруу аркылуу билим жана тарбия берүүнү демократиялаштыруу, окуу жана окутуу процессин гумандаштыруу менен бирге азыркы коомдук-социалдык талаптарга жооп берүү үчүн келечек муундардын ар биринин жеке кызыкчылыктарын өнүктүрүп-өстүрүүгө багыт берүү маселесин айкалыштыруу - алардын кесиптик жөндөмүн арттыруу зарылдыгын аныктоо аркылуу ар бир жарандын кесипке ээ болуусунда керектүү иш-билгилер (компетенциялар) башкы орунда экенин өз изилдөөлөрүндө көрсөтө алышкандыгынын тастыкталышы;

-кесиптик багыт боюнча төмөнкү (бакалавриат) жана жогорку (магистратура) баскычтарында билим алып жаткан адистерге азыркы коомдук-турмуштук талаптарга жооп берүүчү билим жана тарбия берүү жаңы мазмунга ээ болуп, ишбилги адисти даярдоо болсо, анын мазмунун компетенттүүлүккө негиздеп окутуу түзүп тураарынын иликтөөгө алынгандыгынын өзү изилдөөнүн темасынын *актуалдуулугун* аныктап турат.

Диссертациянын темасы актуалдуу, өз алдынча иштелип чыккан иш болуп эсептелет.

2. Илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы: Жогорку окуу жайларында кесиптик билим берүүнүн биринчи баскычында (бакалавриатта) кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун илимий-педагогикалык парадигмасынын аныкталгандыгында; бакалавриатта кыргыз адабиятын компетенттүүлүк парадигмасында окутуунун илимий-дидактикалык принциптеринин жана инновациялык формаларынын талапка ылайык иштеп чыгып сунуш кылынгандыгында; филология (кыргыз тили жана адабияты) багытындагы адистердин кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүгүн калыптандыруунун адабий-педагогикалык жолдорун аныкталып аны өркүндөтүү багыттарынын сунушталгандыгында; кредиттик технологиядагы баалоо системасында кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүктү баалоонун жоболору, формалары жана методдору иштелип чыгып, колдонууга сунушталып жаткандыгында.

Иште кыргыз адабиятын окутуу илиминин өнүгүшү үчүн маанилүү төмөндөгүдөй жаңы илимий негизделген теориялык жыйынтыктар келтирилген:

1-жыйынтык. Киришүүдө изилдөөгө алынган теманын актуалдуулугу, максаты, милдети жана жаңылыгы, практикалык баалуулугу, коргоого коюлуучу диссертациянын негизги жоболору, изденүүчүнүн жеке салымы, изилдөөнүн натыйжаларын тастыктаган тажрыйбалардын этаптары тууралуу кыскача жана так маалыматтар берилген.

2-жыйынтык. “Эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабият сабактарын компетенттүүлүккө негиздеп окутуу технологиясынын жалпы маселелери” деп аталган иштин биринчи главасында эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабиятка тиешелүү сабактарды компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун теориялык, практикалык жактан изилденилиши, Болон процесси жана эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабият сабактарын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун илимий-педагогикалык парадигмасы, адабият сабактарын эки баскычтуу жогорку окуу жайларында окутуу жана компетенттүүлүккө негиздөө принциптери иштелип чыккан

3-жыйынтык. “Кыргыз тили жана адабияты багытындагы адистердин кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүгүн калыптандыруунун адабий-педагогикалык маселелери” аттуу иштин экинчи главасында эки баскычтуу билим берүү системасында кыргыз адабияты боюнча предметтерди компетенттүүлүккө негиздөөнүн теориялык, практикалык зарылдыктары, кыргыз тили жана адабияты багытындагы окуу стандарттарында компетенттүүлүктүн чагылдырылышы жана

аны өркүндөтүү жолдору, кыргыз адабияты боюнча предметтер аркылуу адистик компетенттүүлүктү калыптандыруунун дидактикалык негиздери сунушталган

4-жыйынтык. Иштин “Кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы” деген аталыштагы үчүнчү главада кыргыз тили, адабияты багытындагы окуу стандарттарынын ЖОЖдук компоненттеринде базалык жана профессионалдык бөлүмдөрүндөгү кыргыз адабиятына тиешелүү предметтерди компетенттүүлүккө негиздеп окутуу маселелери каралган

5-жыйынтык. “Кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуудагы баалоо системасы жана педагогикалык эксперименттик иштер” аттуу иштин төртүнчү главасында кредиттик технологиядагы баалоо системасы аркылуу кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүктү аныктоонун жолдору, баалоо системасында адистик компетенцияларды калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери көрсөтүлүп алар боюнча педагогикалык эксперименттер уюштурулуп, андан алгылыктуу натыйжалар алынган.

Жалпы кортундуларда изилдөөнүн натыйжалуу жыйынтыктары чыгарылган. Изилдөөгө алынган проблемалар боюнча сунуштар киргизилген.

3. Диссертацияда чыгарылган ар бир жыйынтыктын (илимий жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли

‡

1-жыйынтык. Филолог адистерди даярдоодо компетенттүүлүккө негиздеп окутуу парадигмасында студентке адабий билимди өнүктүрүүнүн жана колдоно билүүнүн заманбап технологиясын пайдалануу, адабиятты профессионалдык деңгээлде билүү компетенциялары жалпы адамзаттык баалуулуктарга жана азыркы реалийлерге адабий талдоо жүргүзгөн стереотиптер жана автордук индивидуалдуу чеберчиликтерди айырмалап үйрөтүүчү мастер класстарды уюштуруу, алган билимин турмуштук практикада колдоно алуусуна багыттоо, окуу процессинде студент менен окутуучунун ролунун жана функциясынын өзгөрүүсү, конкуренцияга туруштук бера ала турган кесипкөй кадрларды даярдоо боюнча окутуу технологиясын, кесипке карата коюлган чен-өлчөмдөрдүн траекториясынын жаңылоону, улуттук адабий билим берүү системасын Болон келишиминде көрсөтүлгөн талаптарга ылайык аккредитациялануусунун зарылдыгы белгиленген.

2-жыйынтык. Филолог адистин кесиптик сапаттарын аныктоочу категориялар - профессионалдык компетенциялар окуу процессинде студентке иш-билгини калыптандырууну көздөй тургандыгы, адабият сабактары аркылуу эне тилдин бардык байлыктарын толугу менен пайдалана билүүнү, анын негизинде учурдун талабында адабияттык кубулуштарды теориялык жана практикалык жактан таануу – адабияттын предмети болгон адам жана анын турмушун ар кыл формада жана ар түркүн көркөм-эстетикалык мазмунда өздөштүрүү - социалдык жактан активдүү инсандын психологиялык-эмоционалдык табиятын айырмалоо, абалга баа берүү мүмкүнчүлүгүн калыптандыруунун келечеги көрсөтүлгөн.

3-жыйынтык. Изилдөөдөн алынган натыйжалар, аныктамалар, сунуштар жогорку окуу жайларында адабиятты компетенттүүлүк парадигмасына негиздөө

адистин көркөм-адабий ойлоосун тарбиялоо менен кесиптик иш-билгисин турмушта колдоно алуусуна жетишүүгө, адабий-эстетикалык дөөлөттөрдү аныктоочу түшүнүктөр менен кубулуштарды реалдуу турмуштук көрүнүштөр менен байланыштыруу, жеке долбоорлоосу аркылуу анализден синтезге өтүү методдорун жайылтуу, филолог адистин маалымат технологиясы адабий билим алуунун бирден бир булагы экендигин таанып-билүүсү, интернет булактарын, онлайн каражаттарын пайдалануу аркылуу студенттин өз алдынча билимин өркүндөтүү, компьютердик технология аркылуу өнүккөн өлкөлөрдө колдонулуп жаткан филологиялык билим берүүнүн мазмунун жана формаларын, рационалдуу усулдарын студенттер менен бирдикте теориялык жана практикалык сабактарда сапаттуу пайдалана алуу чеберчилигине ээ болууларын калыптандыра тургандыгы тастыкталган.

4-жыйынтык. Биргелешкен ишмердүүлүктө акыркы натыйжага жетүү үчүн кыргыз адабияты боюнча кесиптик билим берүүнүн доктринасын иштеп чыгуу - адабий чыгармачылыкта иштөөнү жолго койгон, көркөм сөз каражаттарын толук пайдаланууга мүмкүнчүлүк түзгөн тилдик (лингвопоэтикалык) жана кептик (риторико-коммуникативдик) даярдыктан ар бир студентти өткөрүү - окутууда практикалык иштердин мазмунун ушул багытка буруу менен жаңычыл окуу-методикалык окутуу формаларын, ык-усулдарды комплекстүү пайдалануу технологиясын иштеп түзүү маселелерин камтый тургандыгы, дүйнөлүк филология илими жетишкен изилдөө технологиясын кыргыз адабиятынын базасында ишке ашырууга, адабий проблемаларды таанууда билингвизм системасына өтүүгө, ал аркылуу адабий ишмердүүлүгүн чет өлкөлөрдө жүргүзүүгө шарт түзүүчү окутуу технологиясын окуу процессине киргизүүгө багыт алуу маселеси менен коштоло тургандыгы аныкталган.

5-жыйынтык. Кыргыз адабияты боюнча кесиптик билим берүүдө инсанга багыттап окутууга артыкчылык берип, ар бир студент менен жекече иштешүүгө, алардын топтук жана коллективдүү кызыкчылыктарын эске алуу, профессионалдык блоктогу кыргыз адабиятына тиешелүү предметтерди мазмундук жана формалык жактан инновациялоодо - методологиялык, стратегиялык жана тактикалык технологияны түзүп окутууну түп-тамырынан жаңыртуусу, кыргыз филологунун чет элдик окуу жайлар менен тыгыз байланышта чыгармачылык иштерди жүргүзүп, илим изилдөө, медиа системасында, мезгилдүү маалымат каражаттарында иштеп, билим алуусун улантып, эл аралык долбоорлордун масштабында үзгүлтүксүз билим берүү системасынан пайдаланууга жол ачып берээри тастыкталды.

6-жыйынтык. Компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиялары кыргыз адабиятын кесипке багыттап окутууга арналган усулдар, формалар, адабий билим берүүдө тилдик жана кептик нормаларды пайдалануу, кептин түрлөрүн жанрга үйрөтүү, текстти кесиптик ишмердүүлүктүн багытына карай түзүү чеберчилиги, элдик фольклордо, улуттук адабияттагы адабий-эстетикалык көркөм дөөлөттөрдү, элдик гумандуу этно-педагогиканын негиздерин инсандык, жалпы илимий жана профессионалдык-кесиптик компетенцияларды калыптандырууда бүгүнкү күндө аракетке келип жаткан эки баскычтуу билим берүү шартында Болон процесси аныктаган кесиптик билим берүү системасы

койгон талаптарын ишке ашырууга жол ачып берээри, кыргыз адабияты боюнча кесиптик билим берүүдө инсандык, жалпы илимий, тилдик жана коммуникативдүү компетенттүүлүктү түптөө процессинин үлгүсү – матрица түзүлүп, окутуучу менен студенттин билим берүүчү жана алуучу милдеттерин конкреттүү жолго коюучу негизги критерийлердин системасы да болуп бере алаары далилденген.

4. Диссертацияда изденүүчү чыгарган ар бир илимий жыйынтыктарынын (жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун жаңылыгынын деңгээли:

1-жыйынтык. Жарым жартылай жаңы, себеби, изилдөөнүн максатына ылайык, адабият таануу, психологиялык, педагогикалык, методикалык, философиялык адабияттардагы концептуалдык булактарга талдоо жүргүзүү менен алар алгачкы жолу жалпыланган.

2-жыйынтык. Жаңы деп эсептелет, анткени эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабиятка тиешелүү сабактарды компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун теориялык, практикалык жактан изилденилиши, Болон процесси жана эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабият сабактарын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун илимий-педагогикалык парадигмасы, адабият сабактарын эки баскычтуу жогорку окуу жайларында окутуу жана компетенттүүлүккө негиздөөнүн принциптери иштелип чыккан.

3-жыйынтык. Жаңы, себеби, эки баскычтуу билим берүү системасында кыргыз адабияты боюнча предметтерди компетенттүүлүккө негиздөөнүн теориялык, практикалык зарылдыктары аныкталып, кыргыз тили жана адабияты багытындагы окуу стандарттарында компетенттүүлүктүн чагылдырылышы жана аны өркүндөтүү жолдору, кыргыз адабияты боюнча предметтер аркылуу адистик компетенттүүлүктү калыптандыруунун дидактикалык негиздери сунушталган.

4-жыйынтык. Жаңы, себеби кыргыз тили, адабияты багытындагы окуу стандарттарынын ЖОЖдук компоненттеринде базалык жана профессионалдык бөлүмдөрүндөгү кыргыз адабиятына тиешелүү предметтерди компетенттүүлүккө негиздеп окутуу маселелери каралган.

5-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, анткени, кредиттик технологиядагы баалоо системасы аркылуу кыргыз адабияты боюнча компетенттүүлүктү аныктоонун жолдору, баалоо системасында адистик компетенцияларды калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери көрсөтүлүп алар боюнча педагогикалык эксперименттер уюштурулуп, андан алгылыктуу натыйжалар алынган жана практикага жайылтылган.

5. Ички биримдигин жана тиешелүү актуалдуу проблеманын, теориялык жана прикладдык милдеттердин чечилишине арналган жыйынтыктардын багытын баалоо

Акматов Болотбек Мекенович тарабынан эксперттерге берилген « Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп

окутуунун технологиясы” аттуу темадагы диссертациясынын жоболору, жыйынтыктары кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун жалпы педагогикалык теориялары жана жогорку окуу жайларында билим берүү практикасы менен байланыштырылган. Алынган жыйынтыктар өз ара байланыштуу, практикалык сунуштары туура теориялык-методологиялык таянычтардын негизинде түзүлгөн. Эмгек тема боюнча ички бир бүтүндүккө бириктирилген бир топ илимий жаңы жыйынтыктарды жана жоболорду ичине камтыйт жана алар изденүүчүнүн педагогика илимине кошкон жеке салымын тастыктай алат.

6. Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу

Докторлук диссертацияда алынган төмөндөгү илимий натыйжалар ишке ашырылган:

Б.М.Акматовдун диссертациясынын материалдарынын ишке ашырылуусу:

1. Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуу боюнча талдоого алынган илимий-теориялык булактар кыргыз адабиятын окутуучулар жана илимий изилдөөчүлөр, докторанттар үчүн илимий башат боло алгандыгы.

2. Изилдөөнүн объектисиндеги кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуу студенттин кыргыз адабияты боюнча кесиптик иш-билгисин калыптандыруу технологиясын жогорку баскычка чыгаруу менен кыргыз адабиятын башка адабияттар менен салыштырып үйрөнүүгө, эл аралык деңгээлдеги методиканы пайдаланууга, дүйнөлүк филология илими жетишкен изилдөө технологиясын кыргыз адабиятынын базасында ишке ашырууга, адабий проблемаларды таанууда билингвизм системасына өтүүгө, ал аркылуу адабий ишмердүүлүгүн чет өлкөлөрдө жүргүзүүгө шарт түзүүчү окутуу технологиясын окуу процессине киргизүүгө багыт алууга окутуп-тарбиялагандыгы.

3. Эки баскычтуу билим берүү шартында Болон процесси аныктаган кесиптик билим берүү системасы кыргыз адабияты боюнча кесиптик билим берүүдө инсандык, жалпы илимий, тилдик жана коммуникативдүү компетенттүүлүктү түптөөдө окутуучу менен студенттин билим берүүчү жана алуучу милдеттерин конкреттүү жолго коюучу негизги критерийлердин системасы катары кызмат аткара тургандыгы.

4. Изилдөөнүн мазмуну жогорку окуу жайларда кыргыз адабиятын окутууда окуу куралы катары пайдаланууга мүмкүнчүлүктү бергендиги.

Акматов Болотбек Мекеновичтин диссертациясынын материалдары төмөндөгү документтерде, материалдарда жана иштелмелерде колдонулду:

- ✓ Жогорку аттестациялык комиссия талап кылган илимий-педагогикалык басылмаларда чагылдырылган;
- ✓ конференцияларда баяндамалар жасалган;
- ✓ сабактар, тренингдер өткөрүлгөн;

✓ педагогикалык эксперименттерде текшерилген.

Б.М.Акматовдун диссертациясынын материалдарын ишке ашыруунун жыйынтыктары боюнча төмөнкүдөй оң натыйжалар алынган:

1. Тажрыйба жүргүзүү үчүн анын максатын, формасын аныктап, кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы иштелип чыккан;

2. Эксперименттерди өткөрүүдө коюлган талаптарды план боюнча аткарып, ага байкоо жүргүзүп, андан жыйынтык чыгарылган;

3. Изденүүчү, окутуучу эксперименттерди жүргүзүүдө студенттердин оозеки, жазуу кеп ишмердүүлүгүнүн өнүгүшүнө байкоо, талдоо жүргүзө алды жана андан жыйынтык чыгарылган;

4. Эксперимент өткөрүүдө максат катары коюлган тапшырмаларды толук кандуу аткаруу, аны жыйынтыктоо, баалоо талаптары жогоруда түзүлгөн шарттарга ылайык аткарылган.

7. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгын тастыктоо

Диссертациянын мазмуну автордун төмөндөгү эмгектеринде чагылдырылган:

1. **Акматов Б. М.** Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы (Монография).

2. **Акматов Б. М.** Болонья процесси жана жогорку окуу жайларында кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун теориясы жана практикасы. (Окуу куралы). Б.: 2016, Фаст-Принт.

3. **Акматов Б.М.** Кыргыз адабий сыны. (Тарыхы жана теориясы). Методикалык колдонмо. Б.: -2014. Адэм басмасы. -140 б.

4. **Акматов.Б.М.** Адабият таанууга киришүү. (Студенттердин өз алдынча иштөө жумуштары). Методикалык колдонмо. Б.:2014,-111 б.

5. **Акматов.Б.М.** Адабият таанууга киришүү. Типтүү окуу программасы. Б.: “Бийиктик”. 2011. -326

6. **Акматов Б.М** Кыргыз адабий сыны. (тарыхы жана теориясы). Типтүү окуу программасы Б.: “Бийиктик”. 2011. -32 б.

7. **Акматов Б.М.** Компетенции стандарта высшего профессионального образования и миссия профессионального образования в кыргызской литературе. Материалы XXVII международной научно-практической конференции. - Москва, 2016. - С.

8. **Акматов Б.М.** Дидактические основы формирования компетентности специалиста через предметы по кыргызской литературе. ACADEMY. – 2016. - №6(9). – С. 89-92.

9. **Акматов Б.М.** Научно-педагогическая парадигма обучения компетенциям на уроках кыргызской литературы по двухступенчатой системе образования в высших учебных заведениях и Болонский процесс. - Вестник современной науки. - 2016. - №3-3(15). – С. 47-52.

10. **Акматов Б.М.** Теоретическая и практическая необходимость обоснования на компетентность предметов по кыргызской литературе в системе

двухуровневого образования.-Сборник статей «Между народной науч но-практической конференции Актуальные процессы формирования науки в новых условиях» -2016. – С. 88-92

11.Акматов Б.М. Отражение парадигмы обучения, основанной на компетенциях в учебниках по литературе. Гуманитарный вектор. – 2016. – Том 11. - №3. –С. 194-198

12.Акматов Б.М.Отражение и пути развития компетентности в учебных стандартах профессионально- ориентированной подготовки специальности по кыргызской литературе. ISSN2308-8079/Studia Humanatatis.2016. 2.www.st.hum.ru

13.Акматов Б.М.Дидактические принципы обучения кыргызской литературе на основе компетентности Символ науки. – 2016. – №7-1. – С. 95-99

14.Акматов Б.М.Болонский процесс и парадигма обучения кыргызской литературы обоснованная на компетентность в двух уровневых учебных заведениях. Международный академический вестник.№3 (15)2016.стр.4-8

15.Акматов Б.М.Преподавание литературы в условиях двухуровневой системы высшего учебного аведения на основании принципа компетентности. Проблемы современной науки и образования 2016. - №16(58). – С .92-96

16.Акматов Б.М.Компетентность в профессиональном образовании по литературе в Киргизии и России. Учёные записки Забайкальского государственного университета. – 2016. Том 11,№2.стр.56-61.

17.Акматов Б.М.Эки баскычтуу билим берүү системасы жана кыргыз адабияты боюнча предметтерди компетенттүүлүккө негиздөөнүн теориялык жана практикалык зарылдыктары. Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары. №4(32).Б.:2014,102-106-беттер.

18.Акматов Б.М.Жогорку окуу жайларында адабиятка тиешелүү сабактарды компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун теориялык жана практикалык жалпы маселелери. БГУнун Жарчысы№4(30),2014, 200-203-беттер

19.Акматов Б.М.Жогорку кесиптик билим берүү стандартында компетенциялар жана кыргыз адабияты боюнча кесиптик билим берүүнүн миссиясы. БГУнун Жарчысы.№4(30),2014,203-205-беттер.

20.Акматов Б.М.Кыргыз тили жана адабияты багытындагы окуу стандарттары нда компетенттүүлүктүн чагылдырылышы жана «Манас таануу» сабагында өркүндөтүү жолдору . И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Атайын чыгарылышы.Б.:2014.33-38-беттер.

21.Акматов Б.М.Кыргыз тили жана адабияты багытындагы окуу стандарттарында компетенттүүлүктүн чагылдырылышы жана аны өркүндөтүү жолдору И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Б.:2014.38-43-беттер.

22.Акматов Б.М.Адабият боюнча окуу китептеринде компетенттүүлүккө негиздеп окутуу парадигмасынын чагылышы. И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Б.:2014.№4,72-74-беттер.

23.Акматов Б.М.Болонья процесси жана эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабият сабактарын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун илимий-педагогикалык парадигмасы. И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Б.:2014.№4,74-77-беттер.

24.Акматов Б.М.Болонья процесси жана эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабият сабактарын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун илимий-педагогикалык парадигмасы. И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Б.:2014.№4,74-77-беттер

25.Акматов Б.М.Адабият боюнча кесиптик билим берүүдө компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун Кыргыз-стан жана Россиядагы абалы. Наука и новые технологии.№4,2014,-257-260-беттер.

26.Акматов Б.М.Болонья процесси жана эки баскычтуу жогорку окуу жайларында адабият сабактарын компетенттүүлүккө негиздеп окутуу парадигмасы. Наука и новые технологии.№4,2014,-265-268-беттер.

27.Акматов Б.М.Кыргыз адабияты боюнча предметтер аркылуу адистик компетенттүүлүктү калыптандыруунун дидактикалык И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Б.:2014.. 143-146-беттер.

28.Акматов Б.М.Кыргыз адабияты багытында кесипке даярдоочу окуу стандарттарында компетенттүүлүктүн чагылдырылышы жана өркүндөтүү жолдору И.Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы.Б.:2015. 143-146-беттер

29.Акматов Б.М.Кыргыз адабиятын кесиптик компетенттүүлүккө негиздеп окутууда стратегиялык жана тактикалык технологиянын зарылдыгы Кыргыз тили жана адабияты. №27,2015,183-186-беттер

30.Акматов Б.М.Кыргыз тили жана адабияты багытындагы окуу стандарттарынын базалык бөлүмдөрүндө орун алган «Манастануу» предмети аркылуу кесиптик компетенттүүлүктү калыптандыруу. Кыргыз тили жана адабияты. №27,2015,183-186-беттер.

31.Акматов Б.М.Кыргыз тили жана адабияты багытындагы окуу стандарттарынын базалык бөлүмдөрүндө кыргыз адабиятына тиешелүү предметтерди адистик компетенттүүлүккө негиздеп окутуу. БГУнун Жарчысы.№1(31),2015.-182-184-беттер.

32.Акматов Б.М.Кыргыз адабиятын кесиптик компетенттүүлүктүн негизинде окутуу жана анын дидактикалык негиздери. БГУнун Жарчысы.№1(31),2015.-192-195-беттер.

33.Акматов Б.М.Кыргыз адабияты боюнча предметтерди ЖОЖдо компетенттүүлүккө негиздөөнүн теориялык жана практикалык зарылдыктары БГУнун Жарчысы,№2(36) 2016,105-108-беттер.

34.Акматов Б.М.Адабият сабактарын эки баскычтуу жогорку окуу жайларында окутуу жана компетенттүүлүккө негиздөө принциптери. БГУнун Жарчысы №2(36) 2016, 99-103-беттер.

8. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши

Автореферат негизинен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине дал келет.

Авторефераттын бири-бири менен бирдей түзүлгөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

9. Жетектөөчү уюмду, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү

Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы жетектөөчү мекеме катары Жалал-Абад мамлекеттик университетинин башталгыч билим берүүнүн теориясы жана методикасы, педагогика жана психология, кыргыз жана чет элдер адабияты кафедраларын сунуштайт. Аталган кафедрада сунушталган илимдин тармагы боюнча илимдин доктору, кандидаттары (Токтогулов С.Т. - п.и.д., 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты); Сакиева С.С. - п.и.д., 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты), Ураимов К.М. - п.и.к., Эшиев Ж. – п.и.к., доцент, Найманбаев М.Ж. – п.и.к., доцент, Рыскулова Г. – п.и.к., доцент, ж.б.) жана филология илимдеринин кандидаттары, доценттер: Чокоева Д.М., Бакиров Г.К., Кадырова А.К. ж.б. адистер эмгектенет.

Эксперттик комиссия расмий оппоненттер катары төмөнкү адистерди сунуш кылат:

Биринчи расмий оппонент катары казак адабиятын окутууга байланыштуу адис педагогика илимдеринин доктору, профессор Сманов Бахтияр Урисбаевичти сунуш кылат (13.00.02). Анын эмгектери: 1) Казак адабиятын окутуунун методикасы. Алматы, Казак университети 1999. 56б; 2) С.Муканов «Ботогоз» романын окутуу. Алматы, Билим, 2000, 64б; 3) Г.Мусиреповдун чыгармачылыгын окутуу. Алматы, Билим, 2002. 108 б; 4) Көркөм чыгармаларды талдоонун методикалык маселелери. -Алматы, Даир, 2008, 39б; 5) Мектепте көркөм чыгармаларды талдоонун методикалык негиздери. Алматы. 2009. 165 б.

Экинчи расмий оппонент катары адабиятты окутуунун теориясы менен практикасы боюнча адис педагогика илимдеринин доктору В.И. Мусаеваны сунуш кылат (13.00.02). Анын эмгектери: 1) Кыргыздын чечендик кебин окутуу: Монография. –Б.: Бийиктик, 2013.-305 б.; 2) Кыргыз тилин жана адабиятын компетенттүүлүктүн негизинде окутуу. Окуу-методикалык курал. –Б.: Алтын түйүн, 2014. -96 б; 3) Кыргыз тил, адабиятын инновациялык негизде окутуунун максаты, мазмуну жана технологиялары / “Наука, новые технологии Кыргызстана” журналы №2, 2016. 140-143-бб; 4) Компетенттүүлүктүн негизинде кыргыз тили жана адабиятын окутууну оптималдаштыруу. Тил, адабият жана искусство маселелери. Илимий журнал №1. 395-401-бб; 5) Кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын көп тилдүүлүккө үйрөтүүнүн негизги өзөгү катары окутуунун башкы маселелери же жаңы муундагы окуу китептери тууралуу учкай кеп“ALATOO ACADEMIK STUDIES” ЖАРЧЫСЫ (Эл аралык илимий журнал) 2016. № 4. 263-273-бб.

Үчүнчү расмий оппонент кыргыз адабият таануусу жана манастануу боюнча адис филология илимдеринин доктору Ж.К. Орозобекованы сунуш кылат (10.01.09). Анын эмгектери: 1) Манастануу боюнча курстук лекциялары окуу китеби. Б.: 2014; Манасовеление (орус тилинде) Б.: 2011;

2) Манастаануу (кыргыз тилинде) Б.: 2012; 3) Манастаануу типтүү окуу программасы Б.: 2010; 4) Айтуучулук өнөрдүн өсүп-өнүгүү жолу. Б.: Бийиктик 2003. Монография 2996; 5) Манас эпосундагы тулпардын көркөм образы. Б.: Фонд «Сорос Кыргызстан» Монография 1997; 6) «Манас» эпосундагы тулпардын көркөм образы жана сыпаттоо ыкмалары. (поэтика) окуу курал. Б.: Шам. Монография 1996. 115.

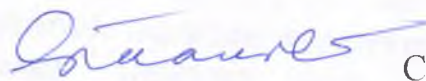
Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы сунуш кылынган документтерди карап чыгып, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети жана Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетине караштуу Д 13.16.527 диссертациялык кеңешине 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча педагогика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн Акматов Болотбек Мекеновичтин « Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы» аттуу темадагы диссертацияны коргоого сунуш кылат.

Эксперттик комиссиянын төрайымы:
педагогика илимдеринин доктору, доцент

Мусаева В.И.

Комиссиянын мүчөлөрү:
педагогика илимдеринин доктору,
профессор

Сманов Б.У.

педагогика илимдеринин доктору,
профессор

Манликова М.Х.

Комиссия мүчөлөрүнүн колун тастыктайм.

Диссертациялык кеңештин
окумуштуу катчысы:
педагогика илимдеринин
кандидаты, доцент

Омурбаева Д.К.